

странах-участниках UPOV специалистами Инспекции активно используется база данных UPOV Pluto Plant Variety Database (далее – Pluto). Все страны члены Союза UPOV передают данные из своих национальных реестров в базу Pluto, база является информационной и офис УПОВ не несет ответственности за информацию, предоставленную членами Союза UPOV. При проверке новизны наименования сорта с использованием Pluto, а также при присвоении наименования сорта растения в латинице возникают многочисленные вопросы и проблемы с правильностью транслитерации. При использовании различных правил транслитерации уполномоченными органами различных стран получается, что у одного сорта регистрируется в базе данных несколько наименований. Рассмотрим несколько примеров: сорт ячменя ярового 'Циндерелла' в Pluto поименован и как 'Cinderella', и как 'Tsinderella' (по международному стандарту ISO 9 верным является 'Cinderella'), сорт тритикале 'Финезия' транслитерирован как 'Fineziia', так и 'Finezija' (по ISO 9 верным является 'Fineziya'). Так же существует проблема с обозначениями свойства сорта, например, сорт рапс обладает свойством возделываться с применением системы CLEARFIELD, в Республике Беларусь сорт рапса 'Сальса КЛ' транслитерируется как 'Salsa KL', а в других странах 'Salsa CL' (по ISO 9 верным является 'Salsa KL'). Такие примеры в Pluto являются многочисленными, когда один и то же сорт в разных странах транслитерирован по-разному.

Для устранения данной ситуации офис UPOV рекомендует использовать при транслитерации наименования сорта международный стандарт ISO 9, определяющий систему транслитерации кириллических алфавитов славянских и неславянских языков посредством латиницы. В Республике Беларусь данный международный стандарт применяется для целей транслитерации уполномоченными органами так, как введен в действие в качестве ГОСТ 7.79–2000. В России, Армении, Азербайджане, Казахстане, Киргизии, Таджикистане, Туркмении, Узбекистане ISO 9 также является государственным стандартом.

УДК 811.161.2'373.46:62

Бурковська О. Б.

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра українського прикладного мовознавства
вул. Університетська, 1, кімн. 233, м. Львів, 79000, Україна
olenochka444@ukr.net*

НАЗВИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ТИПІВ ЛІСУ В СИСТЕМІ ТЕРМІНІВ УКРАЇНСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ЛІСІВНИЦТВА

В українській терміносистемі лісівництва важливе місце займає термін *ліс*. Від основи цього терміна з допомогою різних способів утворено велику

кількість терміноодиниць на позначення понять лісівництва. В українській термінології лісівництва (УТЛ) зафіксовано 1145 термінів, складником яких є основа *ліс-* або сам термін *ліс* як компонент складених терміносполучень (43% від загальної кількості термінів УТЛ).

Термін *ліс* утворює словотвірне гніздо (*ліс* → *лісівник* → *лісівничий*, *лісівницький* тощо), належить до складних термінів, де першим компонентом є основа *ліс-* (*лісостан*, *лісосіка*, *лісозахист* тощо) та аналітичних термінів (*тип лісу*, *високостовбурний ліс*, *вільхові ліси*, *вічнозелені ліси*). Названі терміноодиниці об'єднуються в гіперо-гіпонімні парадигми, які входять до тематичних груп на позначення понять лісівництва. Значення терміна *ліс* є семантичною основою для творення нових термінів та структурним компонентом термінів, що входять до УТЛ.

Однією з найчисельніших тематичних груп УТЛ є тематична група термінів "Назви типів, складників та характеристик лісу" (517 термінів ~ 23,5 %). У межах цієї тематичної групи виділено підгрупу термінів, які позначають *типи лісу*. У цій підгрупі можна виокремити мікрогрупи термінів на позначення типів лісу за різними ознаками, а саме:

а) домінантною деревною породою, напр.: *букові ліси*, *бучняки*, *вербові ліси*, *вільхові ліси*, *в'язові ліси*, *грабові ліси*, *липові ліси* та ін.;

б) типом ґрунту, напр.: *бір*, *болотні ліси*, *заплавні ліси* та ін.;

в) густиною насаджень, напр.: *діброва*, *рідколісся*, *проріджений ліс* та ін.;

г) функціями лісу, напр.: *берегозахисні ліси*, *водоохоронні ліси*, *протиерозійні ліси*, *рекреаційні ліси* та ін.;

ґ) належністю до території чи об'єкта, напр.: *ліси зеленої зони міста*, *ліси округів санітарної охорони курортів*;

д) місцем розташування та кліматичними умовами, напр.: *балкові (байрачні) ліси*, *ліси острівні*, *тропічний ліс* та ін.;

е) іншими ознаками, напр.: *високостовбурний ліс*, *вічнозелений ліс*, *галерейний ліс*, *дрібнолистяний ліс*, *криволісся* та ін.

Часто один тип лісу може мати декілька ознак, напр.: *буковий груд (бучина)* – термін вказує на домінантну деревну породу та тип ґрунту), *діброва свіжа грабова* – термін вказує на густиною насадження, тип ґрунту та домінантну деревну породу), *темнохвойна тайга* – термін вказує на домінантну породу, кліматичні умови та місце розташування лісів цього типу), *урман* – термін вказує на густиною насаджень, домінантну деревну породу та місце розташування лісу та ін.;

Терміни на позначення типів лісу утворено за різними словотвірними моделями, зокрема, за словотвірною моделлю N + Sf -ин(a), наприклад: *бучина*, *осичина*, *смеречина* тощо. При утворенні дериватів цього типу з суфіксом -ин(a) задньоязиковий приголосний к, на який закінчується твірна основа, чергується з шиплячим ч: *бук* – *бучина*, *осика* – *осичина*, *смерека* – *смеречина*.

Терміни лісівництва із суфіксом -няк означають «ліс, гай, зарості певних дерев та кущів, а також самі ці дерева, кущі (у цьому значенні вони є

збірними)» (N + Sf): *березняк, букняк, бучняк, вербняк, вишняк, грабняк, дерезняк, дубняк, липняк, осичняк*. До цих термінів прилягає термін *молодняк*. Цей термін утворено від прикметникової твірної основи *молодий (ліс) – молодняк* (Adj + Sf), що вказує на розходження формальної та семантичної мотивації.

Ряд термінів лісівництва утворилися префіксально-суфіксальним способом від основи іменника *ліс*, наприклад: *перелісок, узлісся*.

Зафіксовано терміни-композиції на позначення типів лісу, що корелюють зі словосполученням «прикметник + іменник». Цим термінам відповідає словотвірна модель «основа прикметника + о + основа іменника із суфіксом» (Adj + о + N + Sf → N), наприклад: *зеленовільшаник, сіровільшаник, чорновільшаник, криволісся, рідколісся* та ін.

УДК 63

Вус Н. О., Кобизєва Л. Н., Безугла О. М.

Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН
пр-т Московський, 142, м. Харків, Україна
vus.nadezhda@gmail.com

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ НУТУ ЗА МОРФОТИПАМИ

Центрами походження роду *Cicer* вважають Західну Азію, Кавказ і (або) Малу Азію, де і зараз ростуть близькі до *Cicer arietinum* L. дикі однорічні види нуту та сконцентроване найбільше різноманіття генотипів диких видів. Результати філогенетичного аналізу в комплексі з даними послідовностей ядерних і хлоропластних ДНК виявили чотири добре відокремлених групи: Близькосхідну, Західну Центральну-Азійську, Егейсько-Середземноморську та Африканську. Оцінка віку роду *Cicer*, показала, що рід має Середземноморське походження з подальшим відокремленням в епоху міоцену/ пліоцену. Геологічні події, такі, як гірський орогенез і зміни навколишнього середовища – це основні фактори, що спричинили розподіл видів роду *Cicer*. Раннє відокремлення африканських видів і їх географічне розмежування зумовило їх найбільшу розбіжність з сучасними видами.

У процесі еволюції сформувались два типи культурного нуту: середземноморський, з крупним світлим насінням округлої форми, великими та високими рослинами та більш посухо- і холодостійкий, скоростиглий тип з дрібним кольоровим насінням кутастої форми, який сформований в Індії та Ефіопії. Ці типи називають відповідно *kabuli* та *desi*. В цілому, по ареалу нуту спостерігається зменшення кількості різновидів зі сходу на захід, що супроводжується зниженням долі темнонасінневих зразків і збільшенням долі зразків з круглим та кулястим світлим насінням. Морфотип *kabuli* переважно вирощують в Середземноморському регіоні, включаючи Південну Європу, Західну Азію та Північну Африку.